

Tartu Ülikool

Loodus- ja tehnoloogiateaduskond

Ökoloogia ja Maateaduste instituut Geograafia osakond

Lõputöö

Metsloomade taastuskeskuse loomise
võimalused Eesti
Vabariigis

Kersti Varik

Juhendaja: Aleksander Semjonov

Juhendaja: Harri Valdmann

TARTU 2013

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Metsloomade taastusravi mõiste ja eesmärk	4
3. Metsloomade taastusravi käsitlev seadusandlus	5
3.1. Looduskaitse seadus.....	5
3.2. Jahiseadus.....	6
3.3. Loomakaitse seadus	6
3.4. Loomaaia planeeringule ja ehitistele ning loomaaialoomade pidamisele esitatavad nõuded.....	6
4. Metsloomade aktiivsuse perioodilisus	8
4.1 Arvukuse dünaamika	8
4.2 Metsloomade aastaringne aktiivsus.....	8
5. Metsloomade levinumad nakkushaigused.....	10
5.1 Marutaud.....	10
5.2 Põistangtõbi ehk ehhinokokoos	10
5.3. Kärntõbi	11
6. Olemasolevad keskused Eestis	12
6.1. Tallinna Loomaaed	12
6.2. Loomapargid.....	12
6.2.1. Alaveski - asukoha kaart	12
6.2.2. Elistvere -asukoha kaart	13
6.3 RMK Elistvere loomapargi sobivus metsloomade taastusravikeskuseks	14
6.3.1 Metoodika	14
6.3.2. Ülevaade olukorrast kasutades kontrollnimekirjaga kogutud andmeid.	16
7. Arutelu	20
7.1 RMK Elistvere.....	20
8. Kokkuvõte	23
9. Summary.....	24
10. Kasutatud kirjandus.....	25
Lisa 1	27
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	37
Mina Kersti Varik,	37
(sünnikuupäev 09.05.1983).....	37

1. Sissejuhatus

Metsloomade eduka taastusravi eesmärk on ravida ning tagasi loodusesse vabastada erinevatel põhjustel hätta sattunud metsloomi ning see on osa üldisest loodushoiust.

Eestis on momendil neli asutust, mis võtavad vajadusel vastu hätta sattunud metsloomi. RMK (Riigimetsa Majandamise Keskus) Elistvere loomapargis, Alaveski loomapargis ning Tallinna loomaaias on metsloomade käsitlemiseks olemas loomaaia luba ning Maaülikooli leping metsloomade raviks Keskkonnaametiga.

Antud töös analüüsitakse juba olemasolevate kohtade võimekust täita neile esitatavaid nõudmisi. Töö eesmärgiks on võrrelda eelkõige neid asutusi, kus on olemas aastaringne personal, metsloomadega tegelemise kogemus ning vähemalt loomaiapidamise luba. Küsitluses kasutatud metoodika põhineb Rahvusvahelise Metsloomade Taastusravi Ühingu poolt väljatöötatud materjalidel [16].

Antud uurimuse põhieesmärgiks on leida praegu olemasolevatest töötavatest keskustest parim, mille väljaarendamisel tekiks Eestisse kaasaegsetele nõuetele vastav metsloomade taastusravikeskus.

2. Metsloomade taastusravi mõiste ja eesmärk

Metsloomade rehabilitatsiooni eesmärk on pakkuda professionaalset hooldust haigete, vigastatud ja orvuks jäänud metsloomadele nii, et lõpuks vabastatakse loomad tagasi nende looduslikku elupaika. Metsloomade puhul, kelle vigastused on nii tõsised, et isegi ravi järel takistavad vabalt looduses hakkama saamist, rakendatakse eutanaasiat [6,7,20].

Metsloomade rehabilitatsiooni eesmärk ei ole muuta metsloomi inimestest sõltuvateks (lemmikloomadeks). Loomi hoitakse vangistuses ainult seni, kuni loomad ei suuda iseseisvalt vabas looduses toime tulla. Hirm inimeste ees on vajalik metsloomade ellujäämiseks ning tehakse jõupingutusi, et vähendada kokkupuudet inimestega ja tõkestada taastusravi patsientide harjumist inimestega. Sageli on metsloomade rehabilitatsiooni keeruline ja aeganõudev protsess. Hea väljaõppega taastusravi läbiviijad saavad aidata otsustada, millised metsloomad on abitus olukorras ning vajavad abi [6,7,20].

Ametlikult algas metsloomade rehabilitatsioon Rahvusvahelise Metsloomade Taastusravi Ühingu loomisega 1982. aastal Naperville Illanoises Ameerika Ühendriikides, ühing sai 2012. aastal kolmekümne aasta vanuseks [20].

Eestis loetakse taastusravi alguseks 1994 aastat, kui Pärnumaal metsaraie käigus langes hiireviu pesapuu ning linnu lendama õpetamiseks toodi ta Nigula Looduskaitseala välibaasi Vana-Järvele Kaja Kübara hoole alla [15].

3. Metsloomade taastusravi käsitlev seadusandlus

Eestis põhineb looduskaitse alane seadusandlus linnudirektiivil, elupaikade direktiivil ning looduskaitseseadusel [19].

Loomakaitse toimub looduskaitseseadus, loomakaitseseaduse, jahiseaduse ning loomaaia planeeringule ja ehitistele ning loomaaialoomade pidamisele esitatavad nõuete seaduse ning nendest tulenevatest seadustest [19].

Kuigi asjaõigusseaduse järgi ei ole metsloomal metsas vabana olles omaniku, seavad Eesti seadused ja EL direktiivid kohustuse looduskaitseseaduse järgi aidata ja turgutada kõiki abitusse olukorda sattunud loomi. Jahiulukite küttimine on piiratud ainult vastavale liigile kehtestatud jahihooajale ning kütitavate loomade arv sõltub jahilubade väljastamisest [1, 19].

3.1. Looduskaitse seadus

Looduskaitse seaduse § 47 järgi on isend igas arengujärgus loom, taim või seen või taime või seene äratuntav osa [4].

Looduskaitse seaduse § 55. määrab isendi surmamise, kahjustamise ja häirimise piirangud. Kaitsealuse loomaliigi isendi tahtlik surmamine, välja arvatud eutanaasia eesmärgil, on keelatud [4].

Kaitsealuse loomaliigi isendi püüdmine ja tahtlik häirimine paljunemise, poegade kasvatamise, talvitumise ning rände ajal on keelatud, välja arvatud erandjuhtudel nagu oht inimese tervisele [4].

Loomaliigi isendit, kes ei kuulu kaitsealuse liigi ega jahilulukite hulka ja kes põhjustab varalist kahju või tervisekahju, nagu närilised, putukad, teod ja lestad, võib surmata vara või tervise kaitseks [4].

Looduskaitse seaduse § 62. järgi kuulub abitusse olukorda sattunud loom Päästeamet või Keskkonnaameti haldusalasse, asutused on kohustatud kõrvaldama abitud olukorda põhjustavad asjaolud ning vigastatud loomade veo ning loodusesse tagasiviimise. Vigase

või haige looma elujõulisuse taastamist korraldab Keskkonnaamet [4].

Praeguse seadusandluse järgi ei tohi eraisikud metsloomade taastusraviga tegeleda, see kohustus on riigil [4].

3.2. Jahiseadus

Jahiuluk ehk jahiloom on uluk (imetaja või lind), kellele vastavalt jahiseadusele tohib jahiajal pidada jahti. Jahiulukite hulgas eristatakse suurulukeid [2]. Eestis elavad suurulukid on hunt, karu, ilves, metssiga, punahirv, põder, metskits [2].

Jahiseaduse § 25. tohib jahiuluki loodusest eemaldada vigastuse või haiguse ravimiseks või hüljatud noorlooma üleskasvatamiseks, teadus-, õppe- või ärieesmärgil loomakogude asutamiseks või täiendamiseks, kohaliku asurkonna täiendamiseks või majanduseesmärgil loomafarmide asutamiseks või täiendamiseks [2].

Jahiulukite tehiskeskkonda viimine kooskõlastatakse Veterinaar- ja Toiduametiga [2].

Jahiseaduse § 25. järgi tohib jahiuluki loodusest eemaldada vigastuse või haiguse ravimiseks või hüljatud noorlooma üleskasvatamiseks tohib jahiuluki loodusest loata eemaldada ametiülesandeid täitev isik. Kui jahiulukite loodusest eemaldamise viis erineb jahipidamise lubatud viisidest, annab selleks nõusoleku Keskkonnaamet [2].

Tehiskeskkonnas hoitud jahiuluki tohib loodusesse tagasi viia, kui ta loodusest oli eemaldatud vigastuse või haiguse ravimise või hüljatud noorlooma üleskasvatamise eesmärgil, ka kohaliku asurkonna täiendamiseks [2].

3.3. Loomakaitseseadus

Loomakaitseseaduse reguleerimisala § 1. järgi on loomade kaitset inimese sellise tegevuse või tegevusetuse eest, mis ohustab või võib ohustada loomade tervist või heaolu [3].

3.4 Loomaia planeeringule ja ehitistele ning loomaialoomade pidamisele esitatavad nõuded

Loomaia planeeringule ja ehitusel ning loomaialoomade pidamisele esitatavate nõuete määruse § 7. järgi peab loomaia pidaja tagama loomade tervises seisundi igapäevase kontrollimise ning vajadusel tagama kohe veterinaarabi. Loomade tervises seisundit tuleb kontrollida loomadele kõige vähem stressi ja kannatusi põhjustaval viisil [5].

Iga haige või vigastatud loom peab saama vajalikku ravi paranemiseks optimaalsetes tingimustes [5].

4. Metsloomade aktiivsuse perioodilisus

4.1 Arvukuse dünaamika

Jahiulukite aruanne 2012 kohaselt on arvukus tõusnud põdral ning on jätkuvalt kõrge kährikul ja metsseal. 2009/2010 ja 2010/2011 a. lumerohketel talvedel tugevasti kannatada saanud metskitseasurkond oli jätkuvalt langustrendis ka 2011. aastal. Karu arvukus on stabiilne, hundi ja ilvese arvukus aga langenud. Eelnenud aastaga võrreldes märgatavalt langenud rebase arvukus ning jätkuvalt languses oli ka valgejänese arvukus. Jahilindudest on pikemaajalises langustrendis vaid hallhane arvukus [8].

Suurulukite arvukus Eesti aastate lõikes on keskmiselt põdra arvukus 10000 isendit, hirv 700-800, metskits 40000 kuni 60000, metssiga 8000 kuni 10000, karu 400-600, hunt 150-200, ilves 700-800 [10].

4.2 Metsloomade aastaringne aktiivsus

Metsloomade suuremat liikuvust ning aktiivsust üldiselt märgatakse peamiselt liikluses, liikluse ja metsloomade kohtumiste ohtlikumad ajad annavad ülevaate millal on metsloomad tavalisest aktiivsemad ringiliikumise ajad aasta lõikes [11,9].

Teatakse, et kevadel on loomad aktiivsemad, ning autojuhid on siis ettevaatlikumad. Kui teine periood, millele tuleks samuti tähelepanu pöörata, on just suvepoolne sügis alates augusti keskpaigast, kui noored loomad pesakondadest lahkuvad. Hukuvad just noored loomad, kellel puuduvad kogemused sõidukite kokkupuutumisest [11,9].

Loomaõnnetuste ööpäevane rütm erineb selgelt muude liiklusõnnetuste rütmist. Tippaeg algab päikeseloojaku paiku, suvel juba enne seda ja talvel pigem pärast loojakut, ning vaibub alles pärast südaööd. Väike tõus on ka hommikul kella kuue ja kümne vahel, kui liiklus on juba alanud, ent päev pole veel sõralisi maanteedest eemale peletanud. Jüri Lauri Kleini andmete järgi võib meil öösiti üpris palju ulukeid hukkuda suurte transiitveokite all, mille juht ei pruugi ülesõitu väiksemast loomast märgatagi [9].

Kõige rohkem ulukiõnnetusi juhtub sügisel. Põtradel ja hirvedel on jooksuage septembris-oktoobris, metssigadel novembris-detsembris. Loomad paneb liikvele ka alanud jahihooaeg. Põtradel on jooksuaja lõppedes kombeks koguneda salkadesse ja

vastu talve elupaika vahetada, mõnikord koguni suurte salkadena üksteise kannul liikudes [9].

Õnnetuste kõrgkuu on oktoober, kui pime aeg nihkub autoliikluse õhtusele tipptunnile [9].

Teine kõrgaeg näib olevat maikuu ja suve esimene pool. Mais poegivad põdralehmad ja peletavad eemale seni ema seltsis elanud mullused vasikad, kes nüüd peavad väheste kogemuste najal ise hakkama saama. Nii satub neid asulatesse ja hukkub vahel liikluskeerises. Suve esimesel poolel algab metskitsede jooksu-aeg. Metskitsi ajavad suvel liikvele ka põllutööd: heinategu ja viljakoristus. Pika valge aja tõttu on liiklus nihkunud ka varastesse hommiku- ja hilistesse õhtutundidesse [9].

Kõige rahulikum aeg tundub olevat talve teine pool ja varakevad, veebruarist aprillini. Raagus puud, lumi ja juba pikenev päev parandavad sõidukijuhtide nähtavust ja teevad loomi vast samavõrra ettevaatlikumaks. Loomi on jahi ja talvevintsutuste tõttu vähemaks jäänud ja nad liiguvad võimalikult vähe, et kasinat energiavaru kokku hoida [9].

5.Metsloomade levinumad nakkushaigused

5.1 Marutaud

Marutaud on surmaga lõppev närvisüsteemi kahjustav viirushaigus, millesse võivad nakatuda nii loomad kui ka inimene. Inimese haigestumisel nimetatakse haigust marutõveks. Juhul, kui haiguspilt on juba välja kujunenud, ei ole haigus ravitav, vaid lõpeb alati nakatunud looma või inimese surmaga [17].

Kui viirus on läbi hammustushaava organismi tunginud, levib ta närvisüsteemi vahendusel peaaegu ning enamik marutaudile viitavaid sümptomeid on põhjustatud kesknärvisüsteemi kahjustusest [17].

Eestis nagu mujalgi Euroopas on haiguse põhilisteks kandjateks metsloomadest rebane ja kährikkoer [17].

Lemmikloomade vaktsineerimine marutaudi vastu, hulkuvate loomade arvukuse piiramine ning metsloomade marutaudivastane vaktsineerimine aitavad kaasa marutaudi leviku tõkestamisele [17].

Eesti on ametlikult kuulutatud marutaudi vaba maa [18].

5.2 Põistangtõbi ehk ehhinokokoos

Põistangtõbi ehk ehhinokokoos on Echinococcus perekonda kuuluvate paelusside poolt põhjustatud parasitaarhaigus [17].

Täiskasvanud paelussid parasiteerivad kiskjatel (rebane, kährikkoer, koer, kass hunt jm). Vastsena parasiteerivad Ehhinokokid nn vaheperemeesteks olevate taime- ja kõigetoiduliste loomade (hiired jt väikeimetajad, aga ka veised, lambad, sead jm) organismis [17].

Mõne millimeetri pikkused täiskasvanud paelussid parasiteerivad põhiperemeheks olevate lihatooiduliste loomade (rebane, hunt, koer, kass) peensooles [17].

Inimese põistangtõppe nakatumise tõenäosus Eestis väga väike. Samas näitavad vähesed

olemasolevad andmed ehinokokkide levimuse kohta Eestis, et põistangtõbi on meie kiskjaliste hulgas üsna levinud [17].

5.3. Kärntõbi

Kärntõveks hüütakse rahvasuus sügelisüüdiklestade *Sarcoptes scabiei* poolt põhjustatud naha pindmise kihi kahjustumisega kulgevat parasitaarhaigust [17].

Sügelised parasiteerivad rohkem kui sajal kodu- ja metsimetaja liigil, kuid igal liigil on olemas erinev parasiidi variant, mis on antud peremeesliigile kõige paremini kohastunud. Näiteks koerte sügelisest parasiteerib põhiliselt koeral, aga ka rebasel, kährikkoeral, hundil [17].

Lestade elutegevuse tagajärjel tekib tugev kihelustunne, mistõttu loom kraabib end pidevalt, põhjustades ise nahakahjustuse suurenemist ning karvade osalist kuni täielikku väljalangemist [17].

Kärntõve tõrjet ravimitega metsloomade populatsioonis ei ole võimalik läbi viia, sest ravida tuleks kõiki loomi ükshaaval. Haiguse leviku vähenemisele aitab kaasa loomade arvukuse langus (kütmine või populatsiooni vähenemine loodusliku valiku teel). Vältida tuleb metsloomadele soodsate elutingimuste loomist inimasulate/majapidamiste lähiste (prügistatud, hooldamata keskkond jmt) [17].

6. Olemasolevad keskused Eestis

Abi vajavaid metsloomi või linde võtavad vastu Tallinna Loomaaed, Elistvere loomapark ning Alaveski loomapark. Kõik kolm tegutsevad loomaaia tegevusloa alusel. Kui Tallinna Loomaaial on suur kolleksioon loomi, siis Elistveres ning Alaveskil peetakse ja näidatakse peamiselt kodumaised mets ja/või koduloomi.

6.1. Tallinna Loomaaed

Tallinna loomaaed avati 25. augustil 1939. Selle sündmuse ettevalmistuste põhikoormus langes Loomakaitse Liidule ning Loodushoiu ja Turismi Instituudile [13].

Tallinna loomaaia pindala on ca 89 ha, millest tänaseks on välispuuride ja aedikute all umbes 26 ha. 31.12.2011 seisuga oli Tallinna loomaaia kolleksioonis 7753 isendit 595 liigist/alamliigist [13].

Tallinna loomaaia põhitegevuseks on oma missiooni täitmise huvides avalikkuse teenindamine rikkaliku ja sihipäraselt valitud loomakolleksiooni, näituste, ürituste, loengute ning huvialaringide kaudu. *In situ* ja *ex situ* toimuva liigikaitse uurimis- ja arendustegevus [13.]

Marutaudi ohu tõttu on keelatud tuua loomaaeda järgmisi leitud või vigastatud metsloomi: kährik, rebane, siil, naarits, nugis, orav, jänes, hunt, ilves, kõik närilised [13].

6.2. Loomapargid

6.2.1. Alaveski - asukoha kaart

Alaveski talu, Saru küla, Mõniste vald, Võru maakond 66009 [14].

Alaveski Loomapark pakub vaadelda loomi võimalikult looduslähedases keskkonnas. Loomapargi fauna on mitmekesine, kokku elab Alaveski talu 90 erinevat looma, lisaks 28 faasanit. Talus võid näha pruunkarusid, ilveseid, oravaid ja rebaseid, hirvi ja kõige vanemaid asukaid metssigu [14].

Joonis 1. Alaveski loomapargi asukoht kaardil

6.2.2. Elistvere -asukoha kaart

RMK Elistvere loomapark, Elistvere, Tabivere vald, Jõgevamaa[22].

Elistvere loomapark loodi algselt emata jäänud ja viga saanud loomade hoiukohaks.

Pargi eesmärgiks on jagada loodusharidust ja pakkuda võimalusi metsloomade vaatlemiseks nendele omases keskkonnas[22].

Näha saab euroopa piisonit, põtra, põhjapõtra, metssiga, metskitse, kabehirve, pruunkaru, ilvest, rebast, kährikkoera, harilikku oravat ja faasanit. Siseruumides võib tutvuda merisigade, deegudega[22].

Joonis 2. Elistvere asukoht Eesti

kaardil

6.3 Kasutatava ala suurus

Elistvere loomapargi kasutatav ala on 15ha, millest 5ha on aedikute jaoks. Alaveskil õueala 3,65ha ning 1,3ha aedikute all olevat maad. Metsloomade taastusravikeskus ei nõua väga suuri lisaaedikuid, kuna eduka rehabiliteerimise korral lastakse loomad siiski tagasi loodusesse. Alaveski loomapark asub õuala vahetus läheduses, sama ajal kui Elistvere loomapargi ala on suurem ning otse ala vahetus läheduses ei ole elata. Alaveski asub Eest-Läti piiräärsel ala, 250km kaugusel Tallinnast. Elistvere asub suhteliselt Eesti keskel, Tallinnast 146km kaugusel. Kuna metsloomi sattub abitusse olukorda üle Eesti, siis on praktilisem valida keskuseks kergesti ligipääsetav koht [22].

6.3 RMK Elistvere loomapargi sobivus metsloomade taastusravikeskuseks

6.3.1 Metoodika

Miimumnõuded Metsloomade Taastusravis, 3rd trükk, põhineb üldteada normidel bioloogias, meditsiinis, käitumises, loodusloos ja muidugi metsloomade rehabilitatsioon. Selles publikatsioonis avaldatud informatsiooni puudutab kõiki, kes

rehabiliteeritavad elusloodust, olenemata suurusjärgudest ja hooldatud eluslooduse liikidest, eelarve suurusest, palgalisest või vabatahtlikust personalist ja suurusest ja asukohast. Kontrollnimekirja loodi selleks, et hõlbustada kõnealust protsessi ja aidata metsloomade rehabiliteerijatele pakkuda sobiv rehabilitatsiooni hindamise vahend [16]. Elistvere loomapark on vastanud kontrollnimekirjale (lisa 1), mis aitab hinnata Elistvere loomapargi valmisolekut metsloomade rehabiliteerimiseks. Kontrollnimekirja peamine ülesanne on anda ülevaade hetkeolukorrast ning anda suuniseid arenguvõimalusteks. Esimene ankeet on toodud lisa 1, täitnud RMK Elistvere loomapargi juhataja Sirje Saul 14.august 2012.

6.3.2. Ülevaade olukorrast kasutades kontrollnimekirjaga kogutud andmeid.

Kontrollnimekirja täites on kasutatud tähti Y ja N, millest Y tähistab jaatust ning N eitust. Uuritava organisatsioon nimi on RMK Elistvere loomapark, praegu valmis vastu võtma ainult imetajaid [23].

Loomade abistamisega tegelevad loomapargi töötajad ja seda eraldi ei tasustata. [23].

Vabatahtlikke kohapeal ei ole [23].

Haridusprogramme metsloomade taastusravi teemal ei toimu [23].

Loomapargi töötajatel on pikaajaline töökogemus ning veterinaariaalane haridus, puudub tegevusluba veterinaarhaigla avamiseks. Loomapargil on leping väljaspool loomapargi territooriumi praktiseeriva veterinaariga, kes vajadusel kohale sõidab ning loomad üle vaatab. Loomaarste on üks ning loomaarsti nimi on Väino Miil [23].

Omavalitsuse või muude riigiasutustega ei ole kirjalikku lepingut sõlmitud vigastatud või abitus seisundis metsloomadega seotud kõnede vastuvõtmiseks ning kõnede loomaparki suunamise kohta [23].

Avalikku vastuvõtuala ei ole. Saabuvad loomad antakse üle eelneval kokkuleppel, Keskkonnaameti töötaja poolt koostatud aktiga [23].

TURVALISUS

Loomapargis on töökeskkonnaohutusele ja töötervishoiule piisavalt tähelepanu pööratud. Ruumides on CO₂ andurid ja tulekustutid. Söömise, joomise ja suitsetamise jaoks on selleks ette nähtud alad. Esmaabikomplektid on kõigile töötajatele kättesaadavad ja on olemas kemikaalide ohutuskaardid loomapargis kasutatavate keemiliste ainete kohta (puhastusvahendid, desinfitseerimisvahendid, teatud ravimid) [23].

Metsloomade püüdmise, hoidmise ja käsitlemise seadmed on kergesti kättesaadavad ja heas töökorras. Püüdmise, hoidmise, käsitlemise ja vabastamise kord ei ole ohutu loomadele ega ka inimestele. Töötajad, kes otseselt tegelevad metsloomadega on juhendatud, et tagada nende võimalikult ohutu käsitlemine [23].

ANDMED

Loomapargis säilitatakse tervisekaart iga looma kohta, andmed on korrastatud ja sisaldavad ajakohast teavet (st saad kogu loomaga toimunud progressi, loomaga toimunud jälgida) [23].

Ei ole eraldi iga looma haigusloo ja eraldi päevaste toimingute päevaraamatu süsteemi [23].

Olemas arvutipõhine andmebaas, loomapargi aastaaruannete koopiad ei ole avalikkusele kättesaadavad [23].

KIRURGIA

Kättesaadav loomaarsti kliinikus [23].

RADIOLOOGIA

Kättesaadav loomaarsti kliinikus [23].

RAVIMID

Vajalikud ravimid on kättesaadaval või võimalik retsepti alusel hankida [23].

Retseptiravimeid hoitakse kohapeal, lukustatuna ja turvalises asukohas [23].

Olemas kirjalik järelvalve kontrolli vajavate ravimite kohta [23].

Olemas antibiootikumid, parasiiditõrjevahendid, vaktsiinid jne, retsepti alusel [23].

Olemas sobivad ettekirjutused või protokollid, et tagada ravimite annuste õigsust [23].

PATALOOGIATEENUSED

Vajadusel teostab lahanguid lepinguga veterinaararst, ei sooritata loomapargi territooriumil [23].

HOOLDUS

Kirjalik või suuline ajakava igapäevase puhastamise kohta, iganädalase puhastamise kohta, hooajalise puhastamise kohta [23].

Puhastamiseks ja desinfitseerimiseks vajalik varustus olemas ja nõuetekohaselt hoitud, kaitsevahendid kättesaadavad (kindad, maskid, kaitseprillid), olemas juhendid [23].

Kindlaks määratud ala määrdunud esemete hoidmiseks, puhastamiseks ja desinfitseerimiseks [23].

INTENSIIVRAVI

Ei ole kättesaadav [23].

PUURID: Arv, suurus, tüübid (kasutada lisalehte vajadusel) [23].

Kasutatakse olemasolevat vaba pinda eksponeeritavate loomade alal [23].

SISERUUMIDE PUURID

Ei vasta kõigi hoitavate liikide miinimum nõuetele [23].

Ei ole valmistatud väga lihtsasti puhastatavatest materjalidest [23].

Ei tüüpi loomi ei ole alati võimalik eraldi hoida [23].

Puure puhastatakse regulaarselt [23].

Puurides on varjumispaik/paigad seal asuvatele loomadele [23].

Toit ja vesi vastavalt liigile on olemas [23].

Isolatsiooniruumi kohapeal ega lepingulise loomaarsti juures ei ole [23].

Ala ei ole piisavalt eemal inimtegevusest [23].

Rajatised kaitsevad hoitavaid loomi kodu-ja metsloomade eesti, inimtegevuse eest [23].

VÄLJAS ASUVAD PUURID

Puurid vastavad hoitavate liikide miinimum nõuetele [23].

Kergesti puhastatavad ja desinfitseeritavad ja sobiva põrandakattega vastavalt majutatud liikidele, olemas regulaarne puhastamise ajakava, on ohutud kasutamiseks nii

inimestele kui ka loomadele (nt ei ole lahti ega teravaid juhtmed või naelu, topelt ukсед, et ennetada põgenemine, vms) [23].

Rajatised kaitsevad hoitavaid loomi kodu-ja metsloomade eesti, inimtegevuse eest [21].

Puurid pakkuda kaitset ilma eest (tuul, vihm, lumi, liigne soojus, ebasobivad liigid on eraldi (saakloom/kiskja) ja inimtegevustest piisavalt kaugel, annavad visuaalset kaitset (nurgataguses, peitekastid jne), et vähendada stressi, olemas kahekordse sissepääsu süsteemi, asjakohase ventilatsiooniga, päikese ja varjuga, kõikides puurides on asjakohased õrred [23].

TOIDU VALMISTAMINE & HOIDMINE

Olemas eraldi laoruum loomade toidule (eraldi inimeste toidust ja lihakehadest), toit on tähistatud ja kahjurite kindlates mahutites ning olemas detailsed söötmiskavad (kogused, aeg, loomad ID-numbrid vms süsteem) [23].

On puhas, korras, piisavalt vajalikke toiduained olema ja kättesaadavad.

Riknevatele toiduainetel ei ole märgitud riknemiskuupäevi (avatud pakid) [23].

VABASTAMINE

Loomi praegu ei vabastata, jäävad loomapargi ekspositsiooni [23].

EUTANAASIA

Olemas kasutatavate meetodite nimekiri [23].

7. Arutelu

Tallinna loomaaed ei ole sobilik metsloomade taastusravi keskuseks, kuna asub Tallinnas, mis on tiheasustusala ning põhjustaks metsloomadele liigset stressi ning suurendaks tõenäosust, et metsloomad harjuvad inimestega ning seega pole neid võimalik tagasi loodusesse rehabiliteerida.

Kindlasti oleks ka kõikide metsloomade kohustuslik vastuvõtt nakkushaiguste tõttu (marutaud, kärntõbi, põistangtõbi) ohuks juba olemasolevale loomakollektsioonile ning seaks nii ohtu Tallinna loomaaias tehtavad teadustööd ning projektid. Seega kuna töö eesmärk on leida parim metsloomade taastusraviks sobiv koht tuleb Tallinna loomaaed, kui sobimatu kõrvale jätta.

Alaveski ning Elistvere loomapargid asuvad mõlemad tiheasustusest eemal. Mõlemates on püüasukateks Eesti levinud metsloomad ja linnud, siseekspositsioonis lemmikloomad nagu merisead ja deegud. Nakkushaiguste oht kollektsioonile on olemas ka ilma abi vajavaid metsloomi alale toomata, kuna on ümbritsetud maastikust, kus liiguvad looduses vabalt elavad loomad, kes võivad ka sattuda loomapargi territooriumile.

Alaveski loomapark asub Eesti äärealal ning kasutava ala suurus on väiksem, kui RMK Elistvere loomapargil.

RMK Elistvere hallata on suurem territoorium ning logistiliselt ligipääsetavam asukoht.

7.1 RMK Elistvere

Metsloomade taastusravikeskus põhimõtteliselt töötab, on olemas metsloome ravis kogunud loomaarst ning koostööleping, kohapeal on ka metsloomade ravi kogemusega töötajad - puudub luba kohapeal veterinaarravi osutamiseks. Eraldi vabatahtlike ei kasutata, töötajad metsloomade taastusraviga tegelemise eest eraldi tasu ei saa. Ollakse valmis ravima ainult imetajaid.

Loom antakse üle eelneval kokkuleppel ja Keskkonnaameti tehniku poolt koostatud aktiga. Tööohutus on heal tasemel - olemas tulekustutid, esmaabi komplektid ning nõutud juhendid kemikaalidega ümberkäimise. Ka on töötajaid koolitatud metsloomade ohutu käsitlemise tehnikas.

On küll olemas loomade sissevõtmise ala, kuid pole esialgse ülevaatamise ala ning kirurgia toimub kõik lepingulise loomaarsti juures. Ka radioloogia on kättesaadav, kuid ainult loomaarsti kliinikus.

Ravimite hoidmine vastab juba kõigile nimekirjas toodud nõuetele - ravimid on kohapeal olemas ja nende üle peetakse arvet ning hoitakse eraldi.

Hematoloogiat ning lahanguid saab jällegi vajadusel läbi viia - loomaarsti kliinikus. Intensiivravi kohapeal ega loomaarsti kliinikus ei sooritata.

Puurid vastavad mõneti suuruselt hoitavate liikide miinimumnõuetele, kuid toit, varjetingimused ja õrred vastavad hoitavate loomade vajadustele.

Eraldi isolaatorit ning taastusravi saavate loomade aedikuid ja sisepuure ei ole, ka ei lasta loomi tagasi loodusse, vaid vastuvõetud loomad jäävad peale ravi lõppu püsiekspositsiooni.

Väljasolevad puurid vastavad hoitavate loomade vajadustele ning on eemal inimtegevusest, eri tüüpi loomi saab eraldi hoida, siseruumides on sobimatud liigid koos ning puurid ise ei ole lihtsasti puhastatavad - on oht haigustel levikuks.

Kontrollnimekirjast tulevad välja arendamist vajavad kohad - on vaja loomade ülevaatamise ala või ruumi, intensiivravi ruumi ning isolaatorit. Kohapealne operatsiooniruum vähendaks loomade transpordi vajadust ning on seega vajalik. Ka on vaja parandada siseruumides olevate puuride olukorda - taastusravi vajavad metsloomad peavad olema inim mõjust eemal, ei tohi põhjustada lisa stressi ning puure peab olema lihtne puhastada. Ka välisaedikud peavad olema eraldi taastusravi vajavatele loomadele ning neid ei tohi kasutada ekspositsioonis - kui loomad kuuluvad hiljem loodusesse vabastamiseks.

Välja töötamisele kuulub ka loomade vabastamise kord ning sellega kaasnev aruandlus.

Momendil on seadustest tulenevalt ainult riigil õigus ja kohustus hättasaanud metsloomadega tegeleda, seega ei saa arvestada eraisikute huviga antud valdkonnas kaasa lüüa, enne kui seadusandlus selleks loa annab. Kindlasti on olemas inimesi, kes hättasaanud metsloomi iseseisvalt abistavad, kuid antud töö raames ei saa nendega arvestada kui lahendusena metsloomade rehabiliteerimisele Eestis.

Keskkonnaametil leping Maaülikooli kliinikuga, kuid ka maaülikool on sunnitud kasutama lisahooneid linnast väljas, kuna maaülikoolil ei ole võimalik oma maaalale ära mahutada vajaminevaid lisahooneid ning ka on tegu tihe asustatud alaga, mis ei sobi kasutamiseks kui on plaan metsloomad siiski tagasi loomulikku elukeskkonda suunata, nagu rehabiliteerimise lõppeesmärk on. Leping on planeeritud lühiajalisena, kuni leitakse sobivam lahendus.

Seega asjade sujuvaks käiguks on vaja eesti lõikes ühte sobivat rehabilitatsioonikeskust, mis suudaks toime tulla hooajaliste kõikumistega ning ka täita teatud loodushariduse keskuse funktsiooni.

Eestis on metsloomad liikvel ning sattuvad rohkem abitusse seisundisse hooajati. Sellest võib järeldada, et ka rehabiliteerimises tuleb ette kiiremaid ning aeglasemaid aegu, mis järgivad üldist metsloomade liikumise mustrit. Pikemaks analüüsiks välja valitud RMK Elistvere alal on personal olemas aastaringselt ning tõenäoliselt tuleks ka toime rehabiliteerimise ning ravi lisakoormusega.

RMK Elistvere sobib metsloomade taastusravikeskuse kandidaadiks, kuna territooriumil on lisaruumi vajalike uute hoonete jaoks, asub hajaasustatud alal, hea ligipääsetavusega kohas Kesk-Eestis ning olemas on ka juba kogunud personal.

8. Kokkuvõte

Käesoleva töös analüüsiti metsloomade taastusravi võimalusi Eestis ning olemasolevate metsloomade taastusraviga tegelevate kohtade sobivust selleks, sealhulgas RMK Elistvere loomapargi sobivust metsloomade haigla ja taastusravikeskusena, võttes arvesse, et rehabiliteeritakse imetajaid, peamiselt suurulukeid ning linde.

Käsitleti ainult olemasolevaid kohti, kus on olemas aastaringne personal, metsloomadega tegelemise kogemus ning vähemalt loomaiapidamise luba (vajalikud hoiutingimused ning nõuetele vastavus).

Eestis vastab püstitatud kriteeriumitele kolm kohta – Tallinna loomaaed, RKM Elistvere loomapark ning Alaveski loomapark. Kuna eesmärgiks oli välja selgitada kõige sobivam, siis töö tulemusena leiti, et püstitatud kriteeriumitele vastas kõige paremini RMK Elistvere loomapark. Kriteeriumiteks, millele vastavust analüüsiti, olid ohutus, ligipääsetavus, sobiva maa-ala olemasolu ning vastavus Rahvusvahelise Metsloomade Taastusravi Ühingu metsloomade taastuskeskustele esitatavad miinimumnõuetele.

RMK Elistvere loomapark ei ole praegu ametlik Eesti metsloomade taastusravikeskus ning ei vastanud veel kõigile hindamiseks kasutatud kontrollnimekirja nõuetele, kuid omab vastavat potentsiaali ja soovi need kriteeriumeid edaspidi täita.

9. Summary

Wild Animal Rehabilitation Centre creating opportunities for Estonia

Kersti Varik

The analysis is based on the only existing sites that already have year-round staff, wildlife management experience and at least zookeeping permit (necessary storage conditions, and compliance). Three places in Estonia meet the criteria's set - Tallinn Zoo, RKM Elistvere park, Alaveski park . Since the aim was to identify the most appropriate establishment and based on the population density, the sensitivity of the spread of infectious diseases, and well accessibility criteria best match was RMK Elistvere Park. RMK Elistvere park is examined in the present work using The National Wildlife Rehabilitator's Association The Minimum Standards for Wildlife Rehabilitation requirements checklist. Filled out checklist is listed in the Annex. RMK Elistvere Park is not currently the official Estonian wildlife rehabilitation center, and did not meet all the requirements of the assessment checklist used. However, RMK Elistvere has shown interest in overcoming the shortfalls.

In RMK Elistvere park overall system is working well, the existing animals are well kept , safety requirements are met, and kept wildlife has access to good health care, RMK Elistvere park needs improvement in furnishing veterinarian care rooms on the site, additional internal and outdoors cages and to develop procedures in releasing wildlife back into the wild and the related reporting.

10. Kasutatud kirjandus

Kasutatud õigusaktid:

1. Asjaõigusseadus (1993) RT I, 23.04.2012, 2
2. Jahiseadus (2002) RT I, 30.12.2011, 7
3. Looduskaitseseadus (2004) RT I, 30.12.2011, 13
4. Loomakaitseseadus (2000), RT I, 30.12.2011,14
5. Loomaaia planeeringule ja ehitistele ning loomaaialoomade pidamisele esitatavad nõuded (2004), Vabariigivalitsuse määrus. RT I 2004, 57, 408

Kasutatud kirjandus:

6. Murray E. Fowler, 1999, 15. Restraint and Handling of Wild and Domestic Animals
7. Geoff Hosey , Vicky Melfi , Sheila Pankhurst , 1991, 11. Zoo Animals: Behaviour, Management and Welfare.
8. Peep Männil, Rauno Veeroja, Jüri Tõnisson, Keskkonnateabekeskus 2012,Ulukiasurkondade seisund ja kütmissoovitused 2012
http://www.keskkonnainfo.ee/failid/ULUKISEIREARUANNE_2012.pdf
(19.08.2012)
9. Juhan Javoið, Liiklusõnnetused metsloomadega, 2008/3
http://www.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikkel2272_2270.html(20.08.2012).
10. Iseloomustavadid andmeid eesti ulukiliikide kohta, Tartu jahindusklubi,
http://www.jahindusinfo.ee/WWW_files/files/user_files/dokumendid/Iseloomustava_andmed_ulukite_kohta.pdf (20.08.2013).
11. Ulvar Käärt, Eesti Päevaleht, 05.august, 2005,Tähelepanematud juhid seavad ohtu teele tulnud noorloomade elu,

- <http://www.epl.ee/news/eesti/tahelepanematud-juhid-seavad-ohtu-teele-tulnud-noorloomade-elu.d?id=51017411> (20.08.2012).
12. Maaülikooli ja Eesti Looduse Fondi leping metsloomade raviks keskkonnaametiga. 30.05.2012, Tartu.
 13. Tallinna loomaiaa kodulehekül, <http://www.loomaed.ee/index.php?ide=1> (18.08.2012).
 14. Alaveski loomapargi kontaktinformatsioon, <http://www.puhkaeestis.ee/et/alaveski-loomapark> (18.08.2012)
 15. Artiklid metsloomadest Elistveres ja Alaveskil, metsloomade rehabilitatsioonist Nigulas, Robijärvel ja mujal, <http://my.tele2.ee/ilvi/artiklid1.htm>(18.08.2012).
 16. NWRA/IWRC Minimum Standards 3rd Edition, <http://www.nwrawildlife.org/content/minimum-standards> (18.08.2012).
 17. Marutaud, Veterinaar- ja toiduameti väiketrükkis, <http://www.vet.agri.ee/static/body/files/2016.marutaud%20voldik%2C%20l%F5plik.pdf> (18.08.2012).
 18. Veterinaar – ja Toiduameti kodulehekül, Eesti on ametlikult marutaudivaba maa, <http://www.vet.agri.ee/?op=news&id=200> (10.05.2013).
 19. Keskkonnaministeeriumi kodulehekül, Liigikaitse, <http://www.envir.ee/1688> (18.08.2012)
 20. The National Wildlife Rehabilitator's Association homepage, What is Wildlife Rehabilitation?, www.nwrawildlife.org/content/what-wildlife-rehabilitation-0 (18.08.2012).
 21. Maa-ameti X-GIS kaardirakendus <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis> (10.08.2013).
 22. RMK Elistvere loomapargi kodulehekül, <http://www.puhkaeestis.ee/et/alaveski-loomapark-1> (18.08.2012).
 23. RMK Elistvere täidetud kontrollnimekiri – lisa 1(14.08.2013)

Lisa 1

Meelespea kasutamise lihtsustamine MSWR

See kontrollnimekiri on mõeldud kasutamiseks koos Miinimumnõuetega Metsloomade Taastusravis (MSWR), et aidata kindlaks teha, et metsloomadel on sobivad hoiutingimused ja sobiv ravi ning kaitsta nii elusloodust kui ka inimeste tervist ja saastumist.

Kursiivis teksti eesmärk on aidata riigi ja föderatsiooni agentuuri personalil lihtsustatud kontrollimist.

TAUST

Organisatsioon: RMK Elistvere loomapark

Kuupäev: _____ Riiklik taastusravi luba # luba puudub

Lõpu kuupäev _____ Kohaliku omavalitsuse taastus ravi luba # luba puudub

Lõpu kuupäev _____

Eriotstarbelised omamine / Haridus Luba # _____ Lõpu kuupäev _____

Haridus Luba # _____ Lõpu kuupäev _____

Rehabiliteeritavad liigid:

linnud imetajad X roomajad kahepaiksed

Loa omaniku nimi: _____

Tasustatud personal: loomade abistamisega tegelevad loomapargi töötajad ja selle eest eraldi ei tasustata # vabatahtlike kohapeal: vabatahtlike ei ole

Isikute arv, kes tegelevad taastusraviga väljaspool asutuse piire

Nimi: Aadress:

(Kasutada vajadusel lisalehte)

Kas haridusprogrammid viiakse läbi kohapeal? N Väljapool? ei

Kas veterinaarravi saadaval kohapeal? Loomapargi töötajate kogemused ja veterinaarharidus, puudub kehtiv tegevusluba Väljapool? Jah , loomapargil on leping veterinaariga kes vajadusel kohale sõidab ja jooksvalt loomad üle vaatab

Loomaarst(de) nimi(ed) Väino Miil _____

Kas teete koostööd/olete ühenduses teiste lubatud rehabiliteerijatega? Ei

Kuidas toimub koostöö? (St lennu puurid jne)

Nimeta rehabiliteerijad, kellega teete koostööd

(vajadusel kasutada lisalehte)

Kas olete andnud kirjaliku loa riigi/omavalitsuse asutustele vigastatud metsloomadega seotud kõnede vastu võtmiseks ning loomade suunamiseks teile? N

Y/N (igasse kasti)

TELEFONI ÜHENDUS

Punkt kehtib neile, kes pakuvad abi ja nõuandeid avalikkusele ja peaksid suutma järgida järgnevaid punkte:

"" humaanselt ennetavad või vähendavad metsloomade probleeme, konfliktiolukordi, ja kahju, anda nõu, kui liike ei aktsepteerita?

"" hinnangu andmine, kas loomad tegelikult vajavad abi

.. ..nõu andmine, kuidas ja millal noorloomi uue/asendus ema juurde/pesakonda paigutada..

"" ohutute püüdmise, hoidmise ja transport tehnikate soovitamine, et vältida vigastuste ohtu loomadele ja inimestele.

VASTUVÕTT/VASTUVÕTUALA

"" Kas vastuvõtt ala on puhas ja esinduslik?

loom antakse üle eelneval kokkuleppel ja Keskkonnaameti tehnika poolt koostatud aktiga " Kas on kehtestatud saabuvate loomade vastuvõtmise kord?

"" Kas õppematerjalid on üldsusele kättesaadavad?

"" Kas loodusajaloo materjalid on saadaval, et vastata päringutele?

"" Kas voldikud keskuse / organisatsiooni infoga on saadaval?

VÄLJAÕPE JA HARIDUS

Kas on kirjalikke põhimõtteid ja / või protseduure personali ja vabatahtlike kohta:

"" zoonootiliste haiguste ja loomade käitlemise protokolle?

"" ohutusseadmete kasutamine (prillid, kindad, võrgud, jne)

"" kasutatakse ühekordseid kindaid ja maske?

"" Kas need on hõlpsasti kättesaadavad?

"" Esmaabikomplektid on olemas ja kättesaadavad?

"" töötajate ja / või vabatahtlikud kindlustatud (tervisekindlustus).

"" Kas organisatsioon on tegevussuundade materjalid on kättesaadavad töötajad ja vabatahtlikele

(nt käsiraamatu, eeskirjad või õppematerjalid)?

"" personalile lisaväljaõppe võimalused?

"" väljaannete, konverentside, koostöövõrgustike võimalus

"" personali ja vabatahtlike valdkonna uute meetoditega kurssi viimine

"" Kas loa omanik ja / või muud organisatsiooni liige osaleb täiendõppe klasside või konverentsidel metsloomade rehabilitatsiooni alal?

"" Kas on olemas erialane raamatukogu?

"" Kas sisaldab asjakohaseid väljaandeid taastusravist?

"" Kas on materjale, mis pakkudes humaanseid lahendusi inimeste / eluslooduse konfliktidele?

"" Kas iga liigi kohta on olemas täpne teave (kirjeldus ning eripärad)?

"" Kas on kättesaadav teave avalikkuse harimiseks eluslooduse küsimustes?

Y/N (igasse kasti)

TURVALISUS

"Y" Kas olemas tulekahju häire/suitsualarm?

"Y" Kas olemas tulekustuti (d)?

"Y" Kas söömine, joomine, suitsetamine jne, kindlates määratud piirkondades?

"Y" Kas esmaabi komplektid on kõigile töötajatele ja vabatahtlikele kättesaadavad?

"Y" Kas ohutusteabeleht lehed (materjalide ohutuskaardid) kergesti kättesaadav / kergesti kättesaadav neile,

kasutatavate kemikaalide rajatises (desinfitseerimisvahendid, puhastusvahendid, teatud ravimid jne)?

"Y" Kas püüdmise, hoidmise ja käitlemise seadmed on kergesti kättesaadavad ja heas töökorras?

"N" Kas püüdmise, hoidmise, käitlemise ja vabastamise korda on ohutu nii loomadele kui ka inimestele?

"Y" Kas on inimesed, kes otseselt tegelevad metsloomadega on koolitatud metsloomade ohutu käitlemise tehnikas/korras?

ANDMED

"Y" Kas tervisekaarti säilitatakse iga looma puhul?

"Y" Kas andmed korraldatud ja täpset asjakohast teavet sisaldavad (st saad kogu loomaga toimunud progressi jälgida)?

“N” Kas süsteem eraldi iga looma haiguslooga ja eraldi päevane toimingute päevaraamat (jalgmärgid, kõrvamärgid, puuri numbrid jne)?

“Y” Kas olemas arvuti põhine andmebaas?

“N” Kas koopiad aastaaruannetest on kergesti kättesaadavad?

ÜLEVAATAMISE ALA

“” Kas puhas?

“” Kas ala on vaikne?

“” Kas ala on üles seatud nii, et loomade ülevaatus on ohutu, turvaline ja kõrvaliste pilkude eest varjatud?

“” Kas esmaabi varustus olemas?

“” Kas sobiv suurusega kaalud on olemas?

“” Kas loomad ootavad ülevaatuset soojas, vaikselt ja pimedas kohas?

“” Kas rajatised paigutatud nii et vähendada loomade stressi?

“” Kas kogu sobiv varustus on olemas (inkubaatorid, õige valgus, stetoskoop, jne)?

“” Kas heli ja liikumine on miinimuni viidud, et vähendada loomade stressi?

KIRURGIA

“Y” Kättesaadav loomaarsti kliinikus

“N” saadaval kohapeal?

Kui jah:

“” Kas ala on aseptiline?

“” Kas esmaabi varustus olemas?

“” Kas enne kirurgilist ala ettevalmistus ala?

"" Kas kirurgiline varustuse on töökorras?

"" Kas anesteesiaseadmed on hooldatud?

"" Kui kasutatakse gaasi anesteesiat, kas on ala hästi ventileeritud?

Y/N ((igasse kasti)

RADIOLOOGIA

"Y" saadaval on loomaarsti kliinikus

"N" saadaval kohapeal?

Kui jah:

"" Kas igal radioloogia tegijal on dosimeeter, et mõõta kokkupuudet radiatsiooniga?

"" Kas seadmeid kontrollitakse kord aastas (või vastavalt riigi nõuetele)?

RAVIMID

"Y" Kas vajalikud ravimid on käepärast? Kas teised ravimid on saadaval retsepti alusel või olemas sponsor organisatsioonid?

"Y" Juhul kui retseptiravimeid hoitakse kohapeal, kas need on lukustatud, turvalises asukohas?

"Y" Kas on olemas päevik/kontroll kontrolli vajavate narkootikumide kohta?

"Y" Kas antibiootikumid, parasiititõrjevahendid, vaktsiinid jne, kas retsepti alusel

"Y" Kas on olemas sobivad ettekirjutused või protokollid, et tagada ravimite annuste õigsust?

Patoloogiateenused

Kas patoloogia teenused sooritatakse kui vajalik? (on-või off-site):

"" hematoloogia (PCV, Diff., Hb, WBC, tromb Time, ESR, Serum chemistries)?

"" Parasitoloogia?

"" mikrobioloogia?

Lahangu sooritamine? Teostab vajadusel lepinguga veterinaararst, mitte kohapeal

Kui tehakse kohapeal:

"" Kas hästi ventileeritud kohas?

"" Kas sobivaid kindaid ja maskid on olemas?

HOOLDUS

Kas on kirjalik/suuline ajakava:

"Y" Igapäevase puhastamise kohta?

"Y" Iganädalase koristamise kohta?

"Y" Hooajalise puhastamise kohta?

"N" Kas standard kord ja ajakava puuride, söötmissvahendite, süstlade jne puhastamiseks ja desinfitseerimiseks?

"Y" Kas puhastamiseks ja desinfitseerimiseks vajalik varustus olemas ja nõuetekohaselt hoitud?

"Y" on inimeste kaitsevahendid on (kindad, maskid, kaitseprillid) kättesaadav?

"Y" Kas on desinfitseerimisvahendite juhendid on olemas ja kättesaadavad?

"Y" Kas on olemas kindlaks määratud ala määratud esemete hoidmiseks, puhastamiseks ja desinfitseerimiseks?

"N" Kas on olemas plaan asutuse hoolduseks ja remondiks?

Y/N (igasse kasti)

INTENSIIVRAVI

“N” Kättesaadav loomaarsti kliinikus / haiglas? Kui väljapool, kas peetakse eraldi koduloomadest/sobimatutest loomadest?

“N” Saadaval kohapeal?

PUURID: Arv, suurus, tüübid (kasutada lisalehte vajadusel).

Kasutatakse olemasolevat vaba pinda eksponeeritavate loomade alal

SISERUUMIDE PUURID

“N” Kas puurid vastavad hoitavate liikide miinimum nõuetele?

“N” Kas need on ehitatud nii, et neid saab puhastada ja desinfitseerida, sobivate põrandakatega (nt roostevabast terasest, klaaskiust, suletud puidust, kaetud port-a-pets)?

“N” Kas eri liike on võimalik piisavalt eraldada (nt, kiskja/saak liigid)?

“Y” Kas puure puhastatakse regulaarselt (vastavalt liigile ja puuri tüübile)?

“N” on valdkond piisavalt ventileeritud sobival viisil?

“N” Kas on korralik valgustus (täielik spektriga valgustus sobivatel tundidel)?

“Y” Kas puuridel on varjumispaik/paigad seal asuvatele loomadele?

“Y” Kas toit ja vesi vastavalt liigile on olemas?

“N” Kas isolatsiooniruumid on olemas (kohapeal või looma kliinikus, mujal)?

“N” Kas ala on eemal aktiivsest inimtegevusest?

“Y” Kas rajatised kaitsevad hoitavaid loomi kodu-ja metsloomade eesti, inimtegevuse eest?

VÄLJAS OLEVAD PUURID

“Y” Kas puurid vastavad hoitavate liikide miinimum nõuetele?

“Y” Kas need on kergesti puhastatavad ja desinfitseeritavad ja sobiva põrandakattega vastavalt majutatud liikidele?

“Y” Kas on olemas regulaarne puhastamise ajakava?

“Y” Kas nad on ohutud kasutamiseks nii inimestele kui ka loomadele (nt ei ole lahti ega teravaid juhtmed või naelu, topelt ukсед, et ennetada põgenemine, vms)?

“Y” Kas rajatised kaitsevad hoitavaid loomi kodu- ja metsloomade eesti, inimtegevuse eest?

“Y” Kas puurid pakkuda kaitset ilma eest (tuul, vihm, lumi, liigne soojus)?

“Y” Kas ebasobivad liigid on eraldi (saakloom/kiskja) ja inimtegevustest piisavalt kaugel?

“Y” Kas nad annavad visuaalset kaitset (nurgataguses, peitekastid jne), et vähendada stressi?

“Y” Kas neil on kahekordse sissepääsu süsteemi?

“Y” Kas on asjakohase ventilatsiooniga, päikese ja varjuga?

“Y” Kas kõik puurid on asjakohased õrred?

Y/N (igasse kasti)

TOIDU VALMISTAMINE & HOIDMINE

“Y” Kas eraldi laoruum loomade toidule (eraldi inimeste toidust ja lihakehades)?

“Y” Kas toit on tähistatud ja kahjurite kindlates mahutites ning olemas detailsed söötmisskavad (kogused, aeg, loomadel ID-numbrid vms süsteem)

“Y” Kas puhas, korras?

“Y” on piisavalt vajalikke toiduained olemas ja kättesaadavad?

“N” on riknevad toiduainetel olemas rikknemis kuupäevad peal (avatud pakid)?

VABASTAMINE – LOOMAD JÄÄVAD LOOMAPARGI EKSPOSITSIOONI.

- "" Kas olemas kirjalikud vabastamise l kriteeriumid ja protokollid?
- "" Kas loomi kontrollitakse enne vabastamist?
- "" on pehmed vabastav võtteid? Kas kasutatakse "soft-release" tehnikat?
- "" on raske vabastav võtteid? Kas kasutatakse "hard-release" tehnikat?
- "" Kas enne vabastamist tehakse kindlaks, et loom suudab vabas looduses toitu leida (püüda - live-prey testing)?
- "" Kui jah, on olemas kirjalikud strateegia / menetlused, personal ja vabatahtlikud ülal mainitu läbiviimiseks?
- "" Kas kasutatakse "foster spieces" - kasutamise korral loa number _____?
- "" Kui jah, siis mis liiki? _____
- "" Kas vabastatud loomi tähistatakse kuidagi (märgid, sildid jne)?
- "" Kas tehakse keskkonda viimise järgset seiret?
- "" Kas olemas vahendid enne vabastamist lennu võime kontrolliks?
- "" Kas olemas juhised sobivate vabastamiskohtade kasutamiseks/leidmiseks?
- "" Kas te töötate koos eluslooduse asutuse töötajatega (keskkonnaamet)?

EUTANAASIA

Kas olemas kirjalik kord, et kes teeb otsuse?

N Kas olemas kasutatavate meetodite nimekiri?

Y Kas olemas suunavad juhised eutanaasiat vajavate loomade väljavalimiseks?

SURNUD LOOMADE JA JÄÄTMETEST VABANEMISE KORD

N Kas olemas sobivad hoiuruumid ja graafikud surnud loomadest vabanemiseks?

N Kas surnud loomadest vabanetakse vastavalt kehtivatele seadustele?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kersti Varik,

(sünnikuupäev 09.05.1983)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Metsloomade taastusravi loomise võimalused Eesti Vabariigis“,

mille juhendaja on Harri Valdmann, Aleksander Semjonov,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 20.05.2013